

УДК 338.439:633.1(477)

JEL Classification: Q10

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202105030>

Е. Н. СИМОНЯН, кандидатка сільськогосподарських наук
Н. І. НЕРУБАЙСЬКА
М. В. ПУХЛЯКОВА
М. О. ЯНДОЛА

Перспективи розвитку зерновиробництва в Кіровоградській області

Мета статті – дослідити перспективи розвитку зерновиробництва в Кіровоградській області.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано діалектичні методи пізнання, системний підхід до вивчення економічних явищ, монографічний (при узагальненні вітчизняного і зарубіжного досвіду у визначенні економічної сутності продовольчої безпеки), аналізу і синтезу (при дослідженні рівнів виробництва зернових і зернобобових культур та рівень забезпеченості населення зерном), статистичних угруповань (при виявленні місця регіонів у загальнонаціональному обсязі виробництва зернових культур), економіко-статистичний (при обробці масових статистичних даних), абстрактно-логічний (при обґрунтуванні теоретичних узагальнень і формуванні висновків).

Результати дослідження. Розглянуто потенціал розвитку зерновиробництва в Кіровоградській області. Проведено аналіз на основі статистичних даних галузі рослинництва. Виявлено проблеми розвитку галузі та запропоновано шляхи рішень.

Елементи наукової новизни. Аналіз рівня розвитку рослинництва в Кіровоградській області в аспекті використання новітніх технологій і моніторингу врожайності.

Практична значущість. Поряд з окремими позитивними змінами в зерновиробництві області виявлено перешкоди на шляху їх розвитку. Внесено пропозиції щодо їх усунення активними інвестиціями та програмами державної підтримки аграрного сектору області. Табл.: 4. Рис.: 1. Бібліогр.: 18.

Ключові слова: зерновиробництво; чисельність населення; площі зернових; валовий збір; урожайність; забезпеченість зерном; зернові культури; пшениця; ячмінь; кукурудза.

Симонян Емма Наполеонівна – кандидатка сільськогосподарських наук, в.о. директора Луганського науково-дослідного центру продуктивності агропромислового комплексу (93406, Луганська обл., м. Сєвєродонецьк, вул. Гагаріна, 93)

E-mail: luganskndc@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-3190-8324>

Нерубайська Наталія Іванівна – в.о. директора Кіровоградського науково-дослідного центру продуктивності агропромислового комплексу (25006, Кіровоградська обл., м. Кропивницький, вул. Архітектора Пауценка, 64/53)

E-mail: agr.kr@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1879-3868>

Пухлякова Марина Віталіївна – старша наукова співробітниця, Кіровоградський науково-дослідний центр продуктивності агропромислового комплексу (25006 Кіровоградська обл., м. Кропивницький, вул. Архітектора Пауценка, 64/53)

E-mail: mp51@chool6kr.org.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9691-3258>

Яндола Максим Олександрович – науковий співробітник, Луганський науково-дослідний центр продуктивності агропромислового комплексу (93406, Луганська обл., м. Сєвєродонецьк, вул. Гагаріна, 93)

E-mail: luganskndc@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-5943-6819>

Постановка проблеми. Сільське господарство являє собою один з головних чинників економічного розвитку країни. Аграрний сектор не тільки забезпечує населення продук-

тами харчування, а й постачає сировину в не сільськогосподарські сектори економіки та за рахунок експорту сільськогосподарської продукції поповнює золотовалютний фонд країни. Вирощування зернових культур слугує основою забезпечення людства їжею, худоби – кормами, промисловість – сировиною. Нині Україна знаходиться серед провідних

© Е. Н. Симонян, Н. І. Нерубайська,
М. В. Пухлякова, М. О. Яндола, 2021

світових експортерів пшениці. Згідно з прогнозом, оприлюдненим Організацією економічного співробітництва та розвитку, а також Світовою продовольчою програмою, в найближчі 10 років (2020-2029) Україна й надалі залишатиметься серед лідерів і поліпшуватиме свої позиції на світовому ринку зерна за потенційної можливості увійти в перелік найбільших країн-експортерів такого, довівши свою частку майже до 14% [13]. Зважаючи на теперішню ситуацію та наведене вище, видається доречним проведення аналізу перспектив розвитку внутрішнього і зовнішнього ринку зерна, вивчивши динаміку виробництва пшениці в Кіровоградській області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тенденції розвитку зерновиробництва в Україні та регіонах ставали предметом вивчення, розгляду, аналізу відомих вітчизняних учених. Адже кожен регіон, область вирізняються своїми кліматичними умовами, економічним потенціалом та проблемами. Серед таких: Г. Атамась [1]; В. М. Жук [5]; Л. В. Забуранна [6]; С. В. Кучер [8]; В. С. Кушнірук [9]; М. Й. Малік [10]; Г.М. Христенко [14]; О. М. Шпичак, Ю. П. Воскобійник, О. Г. Шпикуляк [2] та ін.

Мета статті – дослідити перспективи розвитку зерновиробництва в Кіровоградській області.

Виклад основних результатів дослідження. Кіровоградська область розташована у центральній частині України, на півдні Придніпровської височини, у межиріччі Дніпра та Південного Бугу, на межі Лісостепу та Степу. Область відведена під посівні площі. Клімат – помірно континентальний. По території області протікають 438 річок,

найбільші з них: Інгулець, Інгул, Синюха, Дніпро. Межує з областями: Вінницькою, Дніпропетровською, Миколаївською, Одеською, Полтавською, Черкаською. Під посівами області знаходиться 71,8% сільськогосподарських угідь. Це найвищий показник у країні. При цьому площа Кіровоградської області – 24 588 кв. км, що становить тільки 4,1% території України. Для порівняння: найбільша в країні Одеська область не входить до цього рейтингу, оскільки на посівні площі тут припадає лише 52% загальної території регіону.

Виробничу діяльність здійснюють 3855 агропромислових формувань, з яких: державні підприємства – 8 од.; кооперативи – 47 од.; приватні підприємства – 303 од.; господарські товариства – 691 од.; фермерські господарства – 2740 од.; інші суб'єкти господарювання – 66 од. [12].

Зернові вирощуються по всій країні, проте центральна та південно-центральна частина України вважаються ключовими зонами виробництва. За аналізом обсягів вирощування зернових і зернобобових культур у Кіровоградській області за останні 10 років зернові культури охоплюють більше половини засіяних площ (від 55,3 до 60,9%).

Посівні площі під зерновими і зернобобовими культурами за останні 10 років в області коливалися від 798,9 до 863,8 тис. га. (табл. 1) Аналіз змін виробництва зернових вказує на відсутність стійких динамічних закономірностей розвитку галузі та високу залежність від кліматичних факторів. За наведеними даними можна виділити роки із задовільним забезпеченням опадами та роки із несприятливим вологозабезпеченням.

1. Виробництво зернових і зернобобових культур у Кіровоградській області за останні 10 років

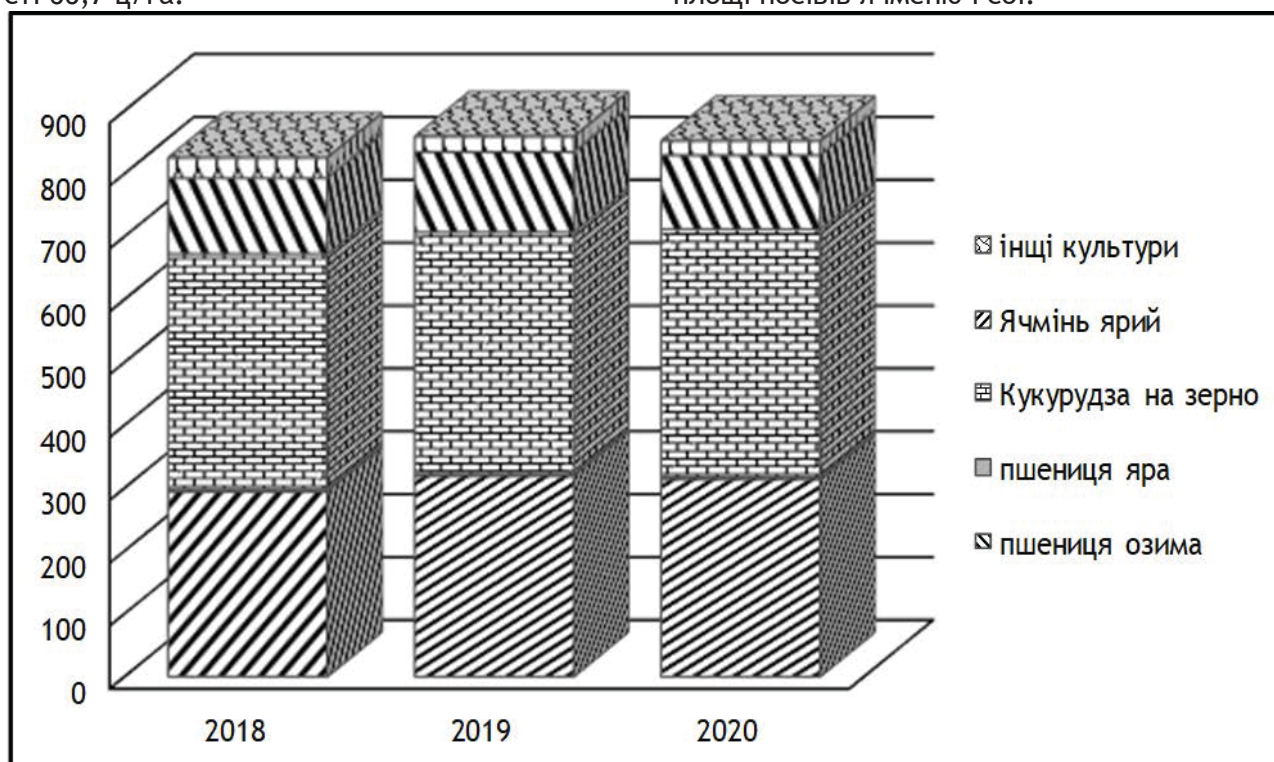
Рік	Посівна площа, тис. га	Виробництво, тис. ц	Урожайність, ц з 1 га
2011	859,8	34649,3	40,9
2012	823,5	23394,5	29,6
2013	863,8	37813,7	44,2
2014	798,9	34690,9	43,6
2015	811,7	33139,0	41,0
2016	813,2	37258,0	46,1
2017	818,0	28580,0	35,2
2018	832,1	37631,7	45,3
2019	863,6	43466,0	50,4
2020	861,7	26890,8	31,4
2020 р. до 2011 р., %	100,2	77,6	76,7
2020 р. до 2019 р., %	99,8	61,9	62,3

Джерело: Опрацьовано за даними Державної служби статистики України.

Так, несприятливі погодні умови, а саме весняні заморозки й посуха у період формування і наливу зерна, спричиняли великі втрати і недобори врожаю у 2012-му, 2017-му і 2020 р. У сприятливий для ведення землеробства 2019 р. сільськогосподарськими підприємствами Кіровоградської області за рахунок підвищення врожайності до середньосвітового рівня (50,4 ц/га) отримано рекордний врожай зернових і зернобобових культур (43466 тис. т). Такі показники досягнуто завдяки значному зростанню виробництва кукурудзи на зерно у загальному валовому зборі зерна (44-46%) та врожайності 66,7 ц/га.

За показниками Головного управління статистики України в Кіровоградській області, за останні три роки більшість сільгоспвиробників віддають перевагу вирощуванню кукурудзи на зерно та озимої пшениці: 45,2% посівів зернових і зернобобових культур становила кукурудза на зерно, 36,3% - пшениця (рис.). Низькі показники врожайності ярих культур у регіоні стають основною причиною для аграріїв зменшувати обсяги їх виробництва.

У цілому за останні 10 років посіви під кукурудзою збільшено на 38%, під пшеницю - на 8%, проте практично вдвічі зменшено площі посівів ячменю і сої.

Структура виробництва зернових культур у Кіровоградській області

Джерело: Опрацьовано за даними Державної служби статистики України.

Більшу частину (75%) виробництва кукурудзи та пшениці (81%) забезпечують сільськогосподарські підприємства (табл. 2). Пояснюється це насамперед швидкою оборотністю інвестицій, що спостерігається в рослинницькій галузі великих аграрних підприємств, а висока прибутковість зернових культур, особливо за останні роки, дає можливість застосувати інтенсивні технології та отримати доступ до зовнішнього ринку продовольства. Підприємства застосовують

різні пакети технологій, інтегрують взаємодоповнюючі технології, проводять картографування ґрунтів і моніторинг врожайності по роках для впровадження найбільш ефективних технологій [15]. При цьому дослідники відзначають позитивні переваги технічної ефективності, пов'язаної із впровадженням сільськогосподарських технологій [16, 17]. Однак у деяких випадках позитивні зміни ефективності можуть бути зумовлені великими масштабами виробництва.

2. Виробництво зернових і зернобобових культур у масі після доробки в Кіровоградській області

Рік	Господарства усіх категорій			Підприємства			Господарства населення		
	площа зібрана, тис. га	обсяг виробництва, тис. ц	ц з 1 га	площа зібрана, тис. га	обсяг виробництва, тис. ц	ц з 1 га	площа зібрана, тис. га	обсяг виробництва, тис. ц	з 1 га, ц
Культури зернові та зернобобові									
2018	830,2	37631,7	45,3	633,5	30376,3	48,0	196,7	7255,4	36,9
2019	862,5	43466,0	50,4	651,5	34577,5	53,1	211,0	8888,5	42,1
2020	855,4	26890,8	31,4	644,3	20518,0	31,8	211,1	6372,8	30,2
Пшениця озима									
2018	294,0	10682,4	36,3	242,2	8917,8	36,8	51,8	1764,6	34,1
2019	319,0	14024,1	43,9	254,5	11571,7	45,5	64,5	2452,4	38,0
2020	313,8	11323,9	36,1	250,1	9249,4	37,0	63,7	2074,5	32,6
Пшениця яра									
2018	4,8	145,3	30,2	4,0	125,1	31,4	0,8	20,2	24,5
2019	3,4	108,4	31,7	2,6	86,0	32,9	0,8	22,4	28,1
2020	3,5	101,2	28,7	2,7	82,1	30,0	0,8	19,1	24,1
Кукурудза на зерно									
2018	373,3	22687,0	60,8	283,3	18531,8	65,4	90,0	4155,2	46,1
2019	384,4	24190,8	62,9	290,0	19329,8	66,7	94,4	4861,0	51,5
2020	394,2	10885,6	27,6	297,0	8005,1	27,0	97,2	2880,5	29,6
Ячмінь ярий									
2018	120,6	3245,2	26,9	70,0	1988,3	28,4	50,6	1256,9	24,8
2019	127,5	4326,6	33,9	79,5	2833,4	35,7	48,0	1493,2	31,1
2020	117,6	3955,2	33,6	71,4	2616,9	36,6	46,2	1338,3	29,0

Джерело: Показники Головного управління статистики у Кіровоградській області.

Наведені дані підтверджують, що різні зернові культури різняться між собою і неоднаковими рівнями урожайності. Згідно з дослідженнями мінімально допустимий рівень урожайності зернових і зернобобових культур для ефективного виробництва має становити не менше 30 ц з 1 га. Такі показники врожайності спостерігаються стосовно ярої пшениці та ярого ячменю в господарствах населення, що пояснюється низькою культурою землеробства та кліматичними особливостями місцевості. Щодо підприємств, то недобір до 30 ц/га внаслідок несприятливих погодних умов спостерігався по кукурудзі на зерно в 2020 р. Для збільшення обсягів виробництва зерна за рахунок найважливішого показника ефективності – врожайності сільськогосподарських культур – виробникам треба підняти рівень інтенсивності, впровадити новітні досягнення, дотримувати вимог технології. Водночас одними з найважливіших факторів впливу на врожайність зернових залишаються родючість ґрунтів і кліматичні умови.

У соціальному аспекті потенціал регіону – це можливість його розвитку при викорис-

танні комплексу територіальних ресурсів, особливостей існуючої та перспективної структури його господарства, географічного положення та інших параметрів в інтересах підвищення якості життя населення регіону [7].

Кіровоградська область виробляє всього 5,13% обсягу виробництва зернових по країні, при цьому обсяги виробництва зерна в області у понад 7 разів перевищують потреби місцевого населення:

$$P_{\text{заб}} = \frac{V_{\text{Пр}}}{P_{\text{р}}} \cdot 100,$$

де $P_{\text{заб}}$ – рівень забезпеченості власним зерном, %;

$V_{\text{Пр}}$ – валове виробництво зерна в регіоні, ц;

$P_{\text{р}}$ – потреба регіону в зерні, ц [14].

За три останні роки в області вироблено в середньому 35 996 170 ц зерна. На 1 січня 2021 р. в області чисельність постійного населення становила 920 128 осіб. Потребу зазначеної кількості населення в зерні можна визначити добутокм вказаної чисельності

на 5,23 ц - середній обсяг внутрішнього споживання зерна по Україні на одну особу [4].

$$P_{заб} = \frac{3596170}{920128 \cdot 5,23} \cdot 100 = 748,0\%$$

* Середнє значення за 2018-2020 рр.

З огляду на той факт, що кількість населення в області за останні 10 років має тенденцію до скорочення, звідси стає зрозуміло, що збільшення попиту на продукти харчування в ній навряд чи відбудеться. Пов-

ноцінний внутрішній ринок зерна і продуктів його переробки створює можливості для розширення участі області та країни на зовнішніх ринках. Протягом останніх років у сільськогосподарських підприємствах Кіровоградської області нарощування виробництва зерна зумовлено певною мірою збільшенням обсягів застосування добрив, техніки точного висіву та інноваційних засухостійких сортів (табл. 3).

3. Виробнича собівартість продукції рослинництва за видами в підприємствах Кіровоградської області у 2019 р., тис. грн

Продукція рослинництва	Витрати, усього	Прямі матеріальні витрати, усього	У тому числі				Прямі витрати на оплату праці
			насіння та посівний матеріал	мінеральні добрива	пальне і мастильні матеріали	решта матеріальних витрат	
Культури зернові та зернобобові	8352131,6	4457225,2	923092,2	1587086,1	856237,5	1090809,4	580812,8
Пшениця	3088595,6	1652424,3	244332,3	689381,8	295684,1	423026,1	215026,8
Кукурудза на зерно	4282341,0	2278105,2	582739,5	718742,0	450969,7	525654,0	283759,2
Ячмінь	718329,0	386436,5	66143,6	144793,0	76070,3	99429,6	58635,9
Жито	2289,2	1170,6	171,1	393,6	371,9	234,0	162,1

Джерело: Показники Головного управління статистики у Кіровоградській області.

У прямих матеріальних витратах на вирощування зернових і зернобобових культур 20,7% - це витрати на насіння, 35,6% - мінеральні добрива, 19,2% - пальне. Незважаючи на те, що насіння кукурудзи коштує дорожче, ніж пшениці, на вирощування останньої витратиться більше добрив, у результаті чого сума витрат на посівний матеріал і мінеральні добрива за цими культурами однакові. З огляду на те, що собівартість 1 т пшениці на 13,6% нижча, ніж собівартість 1 т кукурудзи, а середня ціна реалізації кукурудзи на 11,4% більша, ніж ціна пшениці, можна стверджувати, що в Кіровоградській області за сприятливих погодних умов зга-

дані зернові культури вирощувати однаково вигідно.

Зернове виробництво в Кіровоградській області прибуткове. Так, згідно з показниками Головного управління статистики у Кіровоградській області рівень рентабельності зернових і зернобобових культур коливається від 14,2% (2018 р.) до 50,7% (2015 р.) Незважаючи на високі обсяги виробництва продукту рівень рентабельності зернових і зернобобових культур у 2019 р. становив лише 14,1%, що пояснюється збільшенням витрат на насіння, мінеральні добрива, пальне і т. ін. (табл. 4).

4. Рівень рентабельності виробництва основних видів продукції сільського господарства у підприємствах Кіровоградської області, %

Рік	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Культури зернові та зернобобові	26,3	50,7	46,4	22,3	20,5	14,1	16,2

Джерело: Показники Головного управління статистики у Кіровоградській області.

Для підвищення рівня рентабельності вирощування зернових і зернобобових культур важливо використовувати сучасну ресурсозберігаючу сільськогосподарську техніку. Однак сільськогосподарський сектор області недостатньо оснащений, а значна частина наявної сільськогосподарської техніки

застаріла. За даними фахівців ННЦ «Інститут аграрної економіки», капітальні вкладення становлять орієнтовно 250 дол. США на 1 га сільськогосподарських угідь, або близько 20% фактичної потреби. Найобнадійливіші перспективи включають придбання тракторів, комбайнів, землеробної і посівної

техніки, а також обприскувачів та обладнання для внесення добрив. Окрім оновлення сільськогосподарської техніки, що використовується для вирощування рослин, перспективне створення іригаційної інфраструктури, а також розвиток такої підгалузі агробізнесу, як зберігання та обробка зерна.

Кіровоградська область має великий потенціал розвитку в галузі зерновиробництва, тому нарощування обсягів виробництва за рахунок підвищення врожайності культур визнано перспективним напрямом розвитку сільського господарства області. Цього можна досягти шляхом інтенсифікації виробництва, а саме: удосконаленням культури землеробства, використанням інноваційних засухостійких сортів та техніки точного висіву, застосування науково обґрунтованих норм внесення добрив у системі сівозмін та сучасного захисту сільськогосподарських культур. Інтенсифікація виробництва пом'якшує наслідки негативних кліматичних явищ, дозволяє звести до мінімуму собівартість продукції і підняти рентабельність виробництва.

Основними складовими інноваційного розвитку зерновиробництва в Кіровоградському регіоні має стати використання технологій інноваційного типу, що потребує значних інвестицій у вигляді державних програм розвитку сільського господарства.

Висновки. Однією з найголовніших галузей сільського господарства як України в

цілому, так і Кіровоградської області визнано зернову, яка насамперед забезпечує економічну безпеку країни. У процесі дослідження з'ясовано, що за останні 10 років валовий збір зерна в Кіровоградській області зменшується в основному через несприятливі кліматичні умови окремих років. Перспектива розвитку зерновиробництва області полягає в нарощуванні обсягів виробництва зерна шляхом підвищення рівня врожайності, що потребує підвищення культури землеробства, інтенсифікації виробництва. Основними складовими інноваційного розвитку зерновиробництва в Кіровоградській області мають стати:

- застосування науково обґрунтованих сівозмін;
- освоєння прогресивних технологій вирощування зерна;
- технічне переоснащення технологій у рослинництві;
- нові технології живлення культур;
- використання сортів-інновацій.

Для цього потрібні активні інвестиції та використання програм державної підтримки аграрного сектору регіону. Кожне сільськогосподарське підприємство має врахувати вимоги ринку та кліматичні особливості місцевості, застосовувати прогресивні технології вирощування зерна та інноваційні сорти, створювати іригаційну інфраструктуру, розвивати можливості зберігання та обробки зерна.

Список бібліографічних посилань

1. Атамас Г. Аналітичне дослідження розвитку зерновиробництва в Одеській області України. *Аграрний вісник Причорномор'я*. 2019. № 95. С. 132-137.
2. Витрати на ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах (моніторинг) / [Шпичак О. М., Воскобійник Ю. П., Шпикун О. Г. та ін.]; за ред. Ю. П. Воскобійника. Київ : ННЦ ІАЕ, 2013. С. 440.
3. Витрати підприємств на виробництво продукції сільського господарства по Кіровоградській області у 2019 році. URL : file:///C:/Documents%20and%20Settings/User/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/%D0%91%D1%8E%D0%BB_50_%D1%81%D0%B3_2019_%D0%B7%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD.pdf.
4. Довженко Я. О. Статистичний аналіз динаміки споживання зерна та забезпечення попиту. *Наукові праці КНТУ. Серія: Економічні науки*. 2010. Вип. 17. С. 401-407.
5. Жук В. М., Сичевський М. П. Розвиток зернового ринку. *Наукове обґрунтування інтенсифікації виробництва зерна в Україні : виступи науковців на засіданні Президії Національної академії аграрних наук України 27 липня 2011 р.* Київ : Аграрна наука, 2011. С. 92-101.
6. Забуранна Л. В. Економічна ефективність виробництва зерна та шляхи її підвищення в сільськогосподарських підприємствах. *Економіка АПК*. 2014. № 3. С. 55-61.
7. Колесникова Н. А. Финансовый и имущественный потенциал региона : опыт регионального менеджмента. Москва : Финансы и статистика, 2000. 240 с.

References

1. Atamas, H. (2019). Analitichne doslidzhennia rozvytku zernovyrobnytstva v Odeskii oblasti Ukrainy [Analytical study of the development of grain production in the Odessa region of Ukraine]. *Ahrarnyi visnyk Prychornomor'ia*, 95, pp. 132-137 [In Ukrainian].
2. Shpychak, O.M., Voskobiinyk, Yu.P. & Shpykuliak, O.H., et al. (2013). Vytraty na efektyvnist vyrobnytstva produktii u silskohospodarskykh pidpriemstvakh (monitorynh) [Costs of production efficiency in agricultural enterprises (monitoring)]. Yu. P. Voskobiinyk (Ed.). Kyiv : NNTs IAE [In Ukrainian].
3. Vytraty pidpriemstv na vyrobnytstvo produktii silskoho hospodarstva po Kirovohradskii oblasti u 2019 rotsi [Expenses of enterprises for the production of agricultural products in the Kirovohrad region in 2019]. Retrieved from: file:///C:/Documents%20and%20Settings/User/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/%D0%91%D1%8E%D0%BB_50_%D1%81%D0%B3_2019_%D0%B7%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD.pdf [In Ukrainian].
4. Dovhenko, Ya.O. (2010). Statystychnyi analiz dynamiky spozhyvannia zerna ta zabezpechennia popytu [Statistical analysis of the dynamics of grain consumption and supply]. *Naukovi pratsi KNTU. Seria: Ekonomichni nauky*, 17, pp. 401-407 [In Ukrainian].
5. Zhuk, V.M. & Sychevskiy, M.P. (2011). Rozvytok zernovoho rynku [Grain market development]. *Naukove obgruntuвання intensyfikatsii vyrobnytstva zerna v Ukraini : vystupy naukovtsiv na zasidanni Prezydii Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy 27 lypnia 2011 r.* Kyiv : Ahrarna nauka (pp. 92-101) [In Ukrainian].

8. Кучер С. В. Фактори впливу на стан ефективності зернового господарства в Україні. *Економіка АПК*. 2004. № 1. С. 114-118.

9. Кушнірук В. С., Толмач О. В. Розвиток та ефективність зерновиробництва в аграрних підприємствах Новоодецького району. URL : <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/60.pdf>.

10. Малік М. Й., Шпикуняк О. Г. Інституціоналізація аграрного підприємства: трансформація та ефективність. *Економіка АПК*. 2010. № 7. С. 132-139.

11. Организация производства, хранения и переработки сельскохозяйственной продукции / сост. А. В. Марченко, А. Ф. Меньщикова, В. М. Троценко, М. К. Юшкова; Пермь : ИПЦ «Прокростъ», 2017. 75 с.

12. Паспорт Кіровоградської області 2020. URL : <http://invest.kr-admin.gov.ua/index.php/uk/pro-oblast/pasport-oblasti>.

13. Україна увійде до ТОП-5 країн-експортерів зерна. URL : https://ucab.ua/en/pres_sluzhba/novosti/ukraina_vviyde_v_top5_kraineksporтерiv_zerna.

14. Христенко Г. М. Розвиток та напрями підвищення ефективності зернової галузі. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2013. № 53(1026). С. 182-188. URL : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/7663/1/vestnik_HPI_2013_53_Khrystenko_Rozvytok.pdf.

15. Chen Z., Huffman W. E., Rozelle S. Farm technology and technical efficiency: Evidence from four regions in China. *China Economic Review*. 2009. Vol. 20. P. 153-161.

16. Mayen C. D., Balagtas J. V., Alexander C. E. Technology adoption and technical efficiency: Organic and conventional dairy farms in the United States. *American Journal of Agricultural Economics*. 2010. Vol. 92(1). P. 181-195.

17. Nathan D. DeLay Precision agriculture technology adoption and technical efficiency. 2021. URL : <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1477-9552.12440>.

18. Schimmelpfennig D., Ebel R. Sequential adoption and cost savings from precision agriculture. *Journal of Agricultural and Resource Economics*. 2016. Vol. 41(1). P. 97-115. URL : <http://cel.webofknowledge.com/InboundService.do?customersID=atyponcel&smartRedirect=yes&mode=FullRecord&IsProductCode=Yes&product=CEL&Init=Yes&Func=Frame&action=retrieve&SrcApp=literatum&SrcAuth=atyponcel&SID=F1dqZ7CkrGjm7JKsYWa&UT=WOS%3A000387305600006>.

6. Ziburanna, L.V. (2014). Ekonomichna efektyvnist vyrobnytstva zerna ta shliakhy yii pidvyshchennia v silskohospodarskykh pidpryemstvakh [Economic efficiency of grain production and ways to increase it in agricultural enterprises]. *Економіка АПК*, 3, pp. 55-61 [In Ukrainian].

7. Kolesnikova, N.A. (2000). Finansovyj i imushhestvennyj potencial regiona : opyt regional'nogo menedzhmenta [Financial and property potential of the region: the experience of regional management]. Moskva : Finansy i statistika [In Russian].

8. Kucher, S.V. (2004). Faktory vplyvu na stan efektyvnosti zernovoho hospodarstva v Ukrainy [Factors influencing the state of efficiency of grain farming in Ukraine]. *Економіка АПК*, 1, pp. 114-118 [In Ukrainian].

9. Kushniruk, V.S. & Tolmach, O.V. (2016). Rozvytok ta efektyvnist zernovyrobnytstva v ahrarykh pidpryemstvakh Novoodeskooho raionu [Development and efficiency of grain production in agricultural enterprises of Novoodeskyi district]. Retrieved from: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/60.pdf> [In Ukrainian].

10. Malik, M.Yo. & Shpykuliak, O.H. (2010). Instytutsionalizatsiia ahrarynoho pidpryemstva: transformatsiia ta efektyvnist [Institutionalization of the agricultural enterprise: transformation and efficiency]. *Економіка АПК*, 7, pp. 132-139 [In Ukrainian].

11. Marchenko, A.V., Men'shnikova, A.F., Trocenko, V.M., Jushkova, M.K. (2017). Organizacija proizvodstva, hranenija i pererabotki sel'skohozhajstvennoj produkcii [Organization of production, storage and processing of agricultural products]. Perm' : IPC «Prokrost» [In Russian].

12. Paspport Kirovohrads'koi oblasti 2020 [Passport of the Kirovohrad region 2020]. Retrieved from: <http://invest.kr-admin.gov.ua/index.php/uk/pro-oblast/pasport-oblasti> [In Ukrainian].

13. Ukraina uviyde do TOP-5 kraїн-eksporтерiv zerna [Ukraine will enter the TOP-5 grain-exporting countries]. Retrieved from: https://ucab.ua/en/pres_sluzhba/novosti/ukraina_vviyde_v_top5_kraineksporтерiv_zerna [In Ukrainian].

14. Khrystenko, H.M. (2013). Rozvytok ta napriamy pidvyshchennia efektyvnosti zernovoi haluzi [Development and directions of increase of efficiency of grain branch]. *Visnyk NTU «KhPI»*, 53(1026), pp. 182-188. Retrieved from: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/7663/1/vestnik_HPI_2013_53_Khrystenko_Rozvytok.pdf [In Ukrainian].

15. Chen, Z., Huffman, W.E. & Rozelle, S. (2009). Farm technology and technical efficiency: Evidence from four regions in China. *China Economic Review*, 20, pp. 153-161 [In English].

16. Mayen, C.D., Balagtas, J.V. & Alexander, C.E. (2010). Technology adoption and technical efficiency: Organic and conventional dairy farms in the United States. *American Journal of Agricultural Economics*, 92(1), pp. 181-195 [In English].

17. Nathan, D. (2021). DeLay Precision agriculture technology adoption and technical efficiency. Retrieved from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1477-9552.12440> [In English].

18. Schimmelpfennig, D. & Ebel, R. (2016). Sequential adoption and cost savings from precision agriculture. *Journal of Agricultural and Resource Economics*, 41(1), pp. 97-115. Retrieved from: <http://cel.webofknowledge.com/InboundService.do?customersID=atyponcel&smartRedirect=yes&mode=FullRecord&IsProductCode=Yes&product=CEL&Init=Yes&Func=Frame&action=retrieve&SrcApp=literatum&SrcAuth=atyponcel&SID=F1dqZ7CkrGjm7JKsYWa&UT=WOS%3A000387305600006> [In English].

Symonian E. N., Nerubaiska N. I., Pukhliakova M. V., Yandola M. O. Prospects of grain production development in Kirovohrad region

The purpose of the article is to explore the prospects for the development of grain production in the Kirovohrad region.

Research methods. The study used dialectical methods of cognition, a systematic approach to the study of economic phenomena, monographic (generalizing domestic and foreign experience in determining the economic essence of food security), analysis and synthesis (in studying the levels of production of cereals and legumes and the level of grain supply), statistical groups (in identifying the place of regions in the national production of cereals), economic and statistical (in the processing of mass statistics), abstract and logical (in substantiating theoretical generalizations and drawing conclusions).

Research results. The potential of grain production development in Kirovohrad region is considered. The analysis is based on statistical data of the crop industry. Problems of industry development are revealed and ways of solutions are offered.

Scientific novelty. Analysis of the level of crop production in the Kirovohrad region in terms of using the latest technologies and yield monitoring.

Practical significance. Along with some positive changes in the region's grain production, obstacles to their development have been identified. Proposals have been made to eliminate them with active investments and state support programs for the agricultural sector of the region. *Tabl.: 4. Figs.: 1. Refs.: 18.*

Keywords: grain production; population; area of grain; gross collection; yield; grain supply; grain crops; wheat; barley; corn.

Symonian Emma Napoleonivna - candidate of agricultural sciences, acting director of the Luhansk research center for the productivity of the agro-industrial complex (93, Haharina St., Sievierodonetsk, Luhanska oblast, 93406)

E-mail: luganskndc@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-3190-8324>

Nerubaiska Nataliia Ivanivna - acting director of the Kirovohrad research center for the productivity of the agro-industrial complex (64/53, Architect Pauchenko St., Kropyvnytskyi, Kirovohradska obl., 25006)

E-mail: agr.kr@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1879-3868>

Pukhliakova Maryna Vitaliivna - senior research fellow, Kirovograd research center for the productivity of the agro-industrial complex (64/53, Architect Pauchenko St., Kropyvnytskyi, Kirovohradska obl., 25006)

E-mail: mp51@chool6kr.org.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9691-3258>

Yandola Maksym Oleksandrovykh - research fellow, Luhansk research center for the productivity of the agro-industrial complex (93, Haharina St., Sievierodonetsk, Luhanska oblast, 93406)

E-mail: luganskndc@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-5943-6819>

Симонян Э. Н., Нерубайская Н. И., Пухлякова М. В., Яндол М. А. Перспективы развития зернопроизводства в Кировоградской области

Цель статьи - исследовать развитие зернопроизводства в Кировоградской области.

Методика исследования. В процессе исследования использованы диалектические методы познания, системный подход к изучению экономических явлений, монографический (при обобщении отечественного и зарубежного опыта в определении экономической сущности продовольственной безопасности), анализа и синтеза (при исследовании уровней производства зерновых и зернобобовых культур и уровня обеспеченности населения зерном), статистических группировок (при выявлении места региона в общенациональном объеме производства зерновых культур), экономико-статистический (при обработке массовых статистических данных), абстрактно-логический (при обосновании теоретических обобщений и формировании выводов).

Результаты исследования. Рассмотрен потенциал развития зернопроизводства в Кировоградской области. Проведен анализ статистических данных отрасли растениеводства. Выявлены проблемы развития отрасли и предложены пути их решения.

Элементы научной новизны. Анализ уровня развития растениеводства Кировоградской области в аспекте использования новейших технологий и мониторинга урожайности.

Практическая значимость. Наряду с отдельными позитивными изменениями в зернопроизводстве области выявлены препятствия на пути их развития. Внесены предложения по их устранению активными инвестициями и программами государственной поддержки аграрного сектора области. Табл.: 4. Илл.: 1. Библиогр.: 18.

Ключевые слова: зернопроизводство; численность населения; площади зерновых; валовой сбор; урожайность; обеспеченность зерном; зерновые культуры; пшеница; ячмень; кукуруза.

Симонян Эмма Наполеоновна - кандидат сельскохозяйственных наук, и.о. директора Луганского научно-исследовательского центра продуктивности агропромышленного комплекса (93406 Луганская обл., г. Северодонецк, ул. Гагарина, 93)

E-mail: luganskndc@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-3190-8324>

Нерубайская Наталия Ивановна - и.о. директора Кировоградского научно-исследовательского центра продуктивности агропромышленного комплекса (25006, Кировоградская обл., г. Кропивницкий, ул. Архитектора Паученко, 64/53)

E-mail: agr.kr@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1879-3868>

Пухлякова Марина Витальевна - старший научный сотрудник, Кировоградский научно-исследовательский центр продуктивности агропромышленного комплекса (25006, Кировоградская обл., г. Кропивницкий, ул. Архитектора Паученко, 64/53)

E-mail: mp51@chool6kr.org.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9691-3258>

Яндол Максим Александрович - научный сотрудник, Луганский научно-исследовательский центр продуктивности агропромышленного комплекса (93406, Луганская обл., г. Северодонецк, ул. Гагарина, 93)

E-mail: luganskndc@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-5943-6819>

Статья надійшла до редакції 05.04.2021 р.

Фахове рецензування: 14.04.2021 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Симонян Э. Н., Нерубайская Н. И., Пухлякова М. В., Яндол М. О. Перспективы розвитку зерновиробництва в Кіровоградській області. *Економіка АПК*. 2021. № 5. С. 30 — 37. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202105026>

Symonian, E.N., Nerubaiska, N.I., Pukhliakova, M.V. & Yandola, M.O. Perspektyvy rozvytku zernovyrobnytstva v Kirovohradskii oblasti [Prospects of grain production development in Kirovohrad region]. *Ekonomika APK*, 5, pp. 30 — 37 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202105026>

*